

Journal of Social Sciences of Mus Alparslan University

anemon

Derginin ana sayfası: <http://dergipark.gov.tr/anemon>

Araştırma Makalesi • Research Article

Covid- 19 Küresel Salgın Sürecinde Yerel Gazetelerin Durumu: Muş Yerel Basını Örneği

Local Newspapers During The Covid-19 Pandemic: The Local Press in the Province of Muş

Metin Karaburun*, Gülsemir Mısırlı**

Öz: Bu çalışmanın amacı, Çin'in Vuhan kentinde ortaya çıkan ardından tüm dünyaya yayılan koronavirüsün neden olduğu pandeminin, yerel basını nasıl etkilediğini Muş yerel basını üzerinden sorgulamaktır. Basın İlan Kurumunun 2010 yılı sonrası birleştirme teşvikinin Muş yerel basınında uygulanmamasından dolayı Muş yerel basınına pandemi sürecinde ekonomik olarak diğer illere göre daha fazla etkilendiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda çalışmada Türkiye'de yerel basının kısa bir tarihine ve Muş yerel basınına değinilmiş, daha sonra yerel basının ekonomik sorunları üzerinde durulmuştur. Çalışmanın araştırma bölümünde ise, Muş ilinde günlük yayın yapan gazetelerin yetkilileri ile yapılandırılmış derinlemesine mülakat gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında T.C. Muş Alparslan Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kuruluna, 05.11.2020 tarihinde talepte bulunulmuştur. Kuruldan 26.11.2020'de Sayı: E-10879717-050.01.04-13781 ve 13-4 karar numarası ile izin alınmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda, Muş yerel basını işletmelerinin pandemi sürecinde kapanmanın eşiğine geldiği, hatta bazı gazetelerin internet sayfasını dahi askıya aldığı tespit edilmiştir. Görüşmeler neticesinde sektöre ve devlete bazı öneriler sunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Muş Yerel Basını, Covid- 19 Pandemisi, Ekonomik Sıkıntılar, Habere Erişim Zorluğu

Abstract: The aim of the present study is to investigate the impact of the pandemic caused by the coronavirus spread from Wuhan in China to the rest of the world on the local newspapers, specifically the local newspapers in Muş. Because the incentive for unification proposed by Press Announcement Association has not been implemented by the local press in Muş, the local newspapers are more likely to experience the negative economic effects of the pandemic. After presenting a brief history of the local press in Turkey, the author discusses the economic problems facing the local newspapers. The authorities of the daily local newspapers in Muş participated in a semi-structured interview. Within the scope of the study, a request was made to the Scientific Research and Publication Ethics Committee of the Rectorate of T.C. Muş Alparslan University on 05.11.2020. Permission was obtained from the Board on 26.11.2020 with the number: E-10879717-050.01.04-13781 and decision number 13-4. The results reveal that most of the local newspapers in Muş are on the brink of bankruptcy and that some newspapers have even suspended their websites. The implications for government authorities and policy makers are discussed.

Keywords: Local Press in Muş, Covid- 19 Pandemic, Economic Distress, Being Unable to Access to News

* Öğretim Görevlisi, Muş Alparslan Üniversitesi, Malazgirt Meslek Yüksek Okulu, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü
ORCID: 0000-0002-6104-3704 m.karaburun@alparslan.edu.tr (Sorumlu yazar)

**100/2000 YÖK Doktora Burslu Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0001-8103-8462 gulsemirmisirli60@gmail.com

Received/Geliş: 01 November/Kasım 2020

Düzeltilme/Revised form: 23 April/Nisan 2021

Accepted/Kabul: 03 May/Mayıs 2021

Published/Yayın: 31 August/Ağustos 2021

e-ISSN: 2149-4622. © 2013-2021 Muş Alparslan Üniversitesi. TÜBİTAK ULAKBİM DergiPark ev sahipliğinde. Her hakkı saklıdır. <http://dx.doi.org/10.18506/anemon.819278>

Giriş

Basının temel amacı her ne kadar dış dünyada olup bitenler hakkında halkı bilgilendirmek olsa da haber vermenin yanında toplumu, psikolojik, sosyolojik, iktisadi ve politik yönler açısından etkileyebilme özelliğine de sahiptir. Bu noktada toplumsal bilincin oluşmasında da etkindirler (Kurşun, 2007: 377). Demokratik ülkelerde dördüncü güç olarak nitelendirilen basın yaptığı kamu görevinin yanında özgürlüklerin ve demokrasinin korunmasında başat bir rol oynamaktadır. Basının önemli bir kolunu oluşturan yerel basın ise bireylere bulunduğu bölge hakkında bilgi veren ve sorunlarını dile getiren önemli bir kaynaktır. Zira yerel basın, gazetede sunduğu her türlü içerik aracılığıyla bölge halkının ihtiyaçlarına cevap vermekte ve bireylere yaşadıkları yerin bir parçası olduğunu hissettirmektedir. Dolayısıyla yerel basın, üstlendiği rol açısından en az ulusal basın kadar kıymetlidir. Öyle ki, Avrupa’da pek çok ülkede yerel basın tirajının ulusal basını geçmiş olması buna kanıt olarak gösterilebilir (Girgin, 2007: 243, 246). Ancak bugün manzaraya bakıldığında, küresel süreçler karşısında yerel basının ciddi biçimde gerilediğini söylemek yanlış olmasa gerekir. Yerel basının daha çok sanayisi gelişmiş bölgelerde değer kazanması da ayrıca bir soru işaretidir. Özellikle ekonomisi gelişmeyen bölgelerde yerel basının artık can çekişiyor olması, Türkiye’nin demokratik yaşamı için büyük tehlike arz etmektedir.

Yerel basının sorunları denildiğinde ilk akla gelen hiç şüphesiz ekonomik sıkıntılardır. Bu ekonomik sorunların ise reklam, resmi ilan gelirleri, kâğıt ve baskı giderleri gibi çok farklı boyutları bulunmaktadır. Bu çok boyutlu ekonomik sorunlar yerel basının yıllardır süregelen problemlerindedir. 2019 yılının Aralık ayında Çin’in Wuhan kentinde başlayıp ardından tüm dünyaya yayılan koronavirüsü salgını ile birlikte söz konusu sorunların yerel basını ciddi bir darboğaza sürüklediği düşünülmektedir. Ülkemizde 2020 yılının Mart ayında ilk vakalar görülmeye başlanmış sonrasında pandemi ilan edilmiştir. Pandemi süreci pek çok sektörü ekonomik olarak olumsuz etkilemiştir. Bu kapsamda çalışma, küresel salgının yerel basın ekonomisini nasıl etkilediğini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Çalışmada ayrıca, pandemi sürecinde habere ulaşma ve erişim açısından da bir sorgulama yürütülmüştür.

Yerel basın ve yerel basının sorunları ile ilgili geniş bir literatür bulunmaktadır. Bu çalışma ise, yerel basının sorunlarını koronavirüsün neden olduğu pandemi sürecinde Muş yerel basını örneğinde tartışması nedeni ile önem kazanmaktadır. Basın İlan Kurumunun 2010 yılı sonrası birleştirme teşviki¹ Muş yerel basınında uygulanmadığından dolayı Muş yerel basını olağanüstü durumlardan ve ekonomik sıkıntılardan diğer illere nazaran daha fazla etkilendiği düşünülmektedir. Çalışmanın yerel basın-pandemi ekseninde yapılan ilk çalışmalardan olmasından dolayı ileride konu ile alakalı yapılacak çalışmalara ışık tutacağı öngörülmektedir.

Türkiye’de Yerel Basın Tarihine Kısa Bir Bakış ve Muş Basını

Türk gazetecilik tarihi, Osmanlı Devleti ile başlamaktadır. Türkiye’de 18. yüzyılda basımcılığın gelişiminin ardından yerel düzeyde yabancı dillerde gazete çıkarken; 1828 yılından sonra ise, resmi nitelikte gazeteler yayın yapmışlardır. Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa tarafından Türkçe ve Arapça çıkartılan Vakayi-i Mısıriyye, yerli olmasından dolayı Türk basın tarihinde önemli rol üstlenmektedir. Tamamı Türkçe ilk gazete ise padişah II. Mahmud’un talimatıyla 1831 yılında çıkartılmaya başlanan Takvim-i Vakayi’dir (Koloğlu, 2006: 24).

1910’dan sonra sağlanan özgürlük neticesinde yüzden fazla yerel gazete yayınlanmıştır. Ancak Birinci Dünya Savaşı döneminde bu gazetelerin büyük çoğunluğu kapanmıştır (Yücel, 1999: 174). Osmanlı girdiği Birinci Dünya Savaşı’ndan mağlubiyetle çıkmış ve 1918 Mondros Mütarekesinin imzalanmasıyla beraber Anadolu toprakları işgal edilmeye başlanmıştır. Osmanlı’nın bu işgal karşısında suskunluğunu koruması, Anadolu’da direnişin başlamasını sağlamıştır. Bu dönem yerel medya tarihi açısından son derece ehemmiyetli ve kritik bir dönemdir (Kılıç, 2019: 53). Öyle ki, Osmanlı’nın son dönemlerinde ve savaş yıllarında zor şartlar altında yayınlarını sürdürmüş olan basın, bilhassa Kurtuluş Savaşı zamanında önemli roller üstlenmiştir. 1919’da Ankara’da çıkan Anadolu’nun Sesi ve 1920’den

¹Özellikle 2010 yılından sonra yerel gazeteleri birleştirme politikası benimseyen Basın İlan Kurumu, bu politikası doğrultusunda nicelikten ziyade niteliğin artırılmasını hedeflemiş ve yerel basın kuruluşlarını desteklemeyi sürdürmüştür.

itibaren yayınlanan Hâkimiyet-i Milliye gazeteleri Mustafa Kemal'in yazdığı yazıları milli mücadelenin devam ettirildiği diğer şehirlere ulaştırmıştır. O dönemde Sivas, İzmir, Eskişehir, Edirne, Konya, Erzurum, Adana, Balıkesir, Elazığ, Kayseri, Antalya, Giresun, Bartın gibi Anadolu şehirlerinde de milli mücadeleyi destekleyen gazeteler yayın yapmışlardır (Faraç, 1999: 23).

1928 yılında Latin harflerinden türetilen yeni Türk Alfabesinin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilmesinin ardından gazeteler, dört ay gibi bir sürede Latin harflerine geçmiştir. Böylesine kısa bir sürede yeni harflere uygun alt yapı kuramayan ve yetmişmiş eleman bulamayan İstanbul gazetelerinin toplam satışı 30 binlerden 20 binlere inmiş, bazı gazeteler ise kapanmıştır. Hükümetin, İstanbul'da bulunan gazete ve dergilere yardım etmesi, İstanbul basınını rahatlatmıştır ancak böyle bir destek alamayan ve bu dönemde sayıları 400 civarında olan, ortalama bin ile 2 bin 500 arası tirajlı Anadolu basını bu süreçten olumsuz etkilenmiştir (Kabacalı, 2000: 162). Tam sayıları bilinmemekle birlikte yerel yayınların büyük bir bölümü harf devrimi sürecinde kapanmış ya da yayınlarına ara vermiştir (Şeker, 2007: 42-43). İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması ile birlikte ülkede çıkarılan yayın sayısı ise, 113 gazete ve 227 dergi olarak belirlenmiştir (Kabacalı, 2000: 194).

1946 yılında çok partili yaşama geçilmesi ile birlikte yerel basın canlanmıştır, bu dönemde Demokrat Parti'yi destekleyen çok sayıda gazete yayımlanmaya başlanmıştır. Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi ile bu gazeteler resmi ilan, kâğıt tahsisi ve çeşitli yöntemlerle desteklenmiştir (Kabacalı, 2000: 273). 1 Haziran 1956'da Türkiye'de 329 günlük gazete, 230 haftalık veya daha sık ara ile çıkan ve 66 on beş günlük ve aylık gazete yayımlanmıştır. Aynı tarihte 54 haftalık dergi, 22 on beş günlük, 204 aylık, 12 iki aylık, 46 üç aylık 2 altı aylık 12 yıllık dergi yayımlanmıştır (Haytaoğlu, 2009: 41). 1950'lerde demokrattığı isminde taşıyan birçok gazete yayımlanmıştır. 1960'lar ise Anadolu'da gazete sayısında ciddi bir artışın olduğu dönemdir. 1964 yılındaki verilere göre, 66 ilde ve 138 ilçede 322 günlük, 205 ise haftalık gazete yayımlanmıştır. Aynı yıl Ankara'da yayımlanan günlük gazete sayısı 34 olmuştur. Bunların içerisinde günlük siyasi gazetelerin yanı sıra spor, ticaret, ekonomi, meslek gazeteleri ve bültenlerde yer almıştır. 1964, 1969 ve 1971 yıllarında vilayetlerin 26'sında yayınlanan gazete ve bültenlerin sayısında devamlı bir artış görülmüştür (Koyukan, 1995: 169).

1973 yılında yerel gazete sayısı 1100'e ulaşmıştır. Yerel gazete sayısındaki bu artış ile Basın İlan Kurumu tarafından ilan dağıtım şartlarına düzenleme getirilmiştir. Yeni düzenleme; makine ile dizilme, yüzölçümü, punto, fiili satış alt sınırı gibi ölçütleri içermiştir (Kabacalı, 2000: 274). Yerel gazetelerin büyük çoğunluğu yeterli vasıflara sahip olmadıklarından dolayı ilan alamamıştır. Bu duruma karşılık yerel basın siyasi ilişkileri kullanarak çıkar sağlama yollarını aramıştır. Diğer taraftan yerel basın 1970'lerde zirveye ulaşan sağ-sol çatışmasından da etkilenmiş ve bu dönemde Anadolu'daki birçok gazete ve gazeteci silahlı saldırıya uğramıştır. 12 Eylül 1980 darbesi ise yerel basında depolitizasyonu (siyasal söyleme mesafeli durmak) gündeme getirmiştir. 24 Ocak 1980 kararları ile başlanan liberalizm devri, sermayenin desteğini alamayan gazetelerin tasfiyesine sebep olmuştur (Koloğlu, 1993: 132-133).

1990'larda yerel gazetelerde ofset teknolojisine geçişler başlamış ve gazeteler düz ofsette basılmıştır (Kabacalı, 2000: 274). Ayrıca nokta dizgi ve baskı bakımından en modern teknolojiler yaygınlaşmıştır. Yerel basın 1989 yılında 77 yayın ofset teknolojisine sahipken, 1992 yılında bu sayı 189'a yükselmiştir (Koloğlu, 1993: 135). 1990 yılında Ankara haricinde toplam 721 gazete yayımlanmıştır. Bu gazetelerin 328'i günlük, 393'ü de haftalıktır (Koyukan, 1995: 170). 1992 yılında ise İstanbul, Ankara ve İzmir haricinde 827 süreli yayın çıkarılmıştır. Bu süreli yayınların 317'si günlük, diğerleri ise haftalık, on beş günlük ve aylık olarak çıkarılmıştır (Kabacalı, 2000: 274).

2000'lerde yerel basın büyük bir oranda gelişmiş, sanayi, endüstri ve ticaret alanlarında reklam gelirleri artmıştır. Bazı illerde yerel gazeteler ofset tekniği ile basılan ve tirajı bin ile on bin arasında değişen bir yapıda iken; diğer il ve ilçelerdeki yerel gazetelerde ise resmi ilanlara bağımlı olarak geleneksel yapılarını devam ettirmişlerdir (Uçak ve Erkal: 2019: 101). 2004 yılında, 422'si illerde, 453'ü ilçelerde olmak üzere 875 yerel gazete yayımlandığı belirlenmiştir. Bu gazetelerin 519'u günlük, 12'si haftada beş gün, 10'u haftada üç gün, 37'si haftada iki gün, 274'ü haftada bir gün, 12'si on beş günlük, 11'i de aylık olarak yayımlanmıştır (Girgin, 2007: 251). 2011 yılı itibari ile Türkiye'de 55'i

ulusal, 23'ü bölgesel ve 2381'i yerel olmak üzere toplamda 2459 gazete basılmaktadır. Fakat hem ulusal hem de yerel gazetelerde teknolojik gelişme ve yenileşme ile dijitale geçenler ve kapananlardan dolayı bu sayı tartışmalı durumdadır (Kınsün, 2019: 36).

Çalışmanın uygulama bölümü Muş yerel basın örneklemine ele alınacağından dolayı Muş yerel basın tarihine kısaca göz atmakta fayda vardır. Muş'un ilk yerel gazetesi 15 Aralık 1952 yılında Nazif Kurucu ve Talat Sungur tarafından yayınlanan Muş Gazetesi'dir. "Siyasi, Müstakil Mahalli Gazete" sloganı ile yayınlanan gazetenin yayın hayatı uzun sürmemiş sadece bir sayı çıkarılabildiği (Yuca, 2016: 207). Daha sonra Vahdettin Toplu tarafından 5 Ocak 1953 tarihinde Muş Altınova Gazetesi yayımlanmıştır (TTK, 1953: 313). Muş Altınova Gazetesi'nin ardından 29 Ekim 1953 yılında Sait Çelikoğlu tarafından Alparslan İli Gazetesi yayımlanmıştır. Bu gazetelerin yanı sıra 1954 yılında yayımlanan Muş'un Sesi, 1958 yılında Vahdettin Toplu tarafından yayınlanan Yeni Zafer, 1958 yılında A. Hadi Toplu ve İhsan Sabuncuoğlu tarafından yayınlanan, Şark Telgraf, gazeteleri Muş yerel basınının tarihsel kronolojisini oluşturmaktadır (Yuca, 2016: 209-212).

Özellikle 2000'lerden sonra il bazlı gelişmeler ve Basın İlan Kurumu'nun resmi ilan için verdiği gelirin cazibesi, Türkiye'de diğer illerde olduğu gibi Muş'ta da yerel gazetelerin nicelik olarak artmasına sebep olmuştur. Günümüzde Muş'ta 8 adet Günlük/Vasıflı ve 7 adet Haftalık/Alt vasıflı olmak üzere 15 yerel gazete yayın hayatına devam etmektedir. Bu gazeteler: 30 Nisan Gazetesi (2007), Muş Ovası Gazetesi (2006), Muş İl Gazetesi (2009), Muş Ekspres Gazetesi (2006), Muş Altınova Gazetesi (2009), Yeni Muş'un Sesi Gazetesi (2000), Muş Manşet Gazetesi (2012), Günaydın Muş Gazetesi (2005), Haber 49 (2004), Alparslan Diyarı Gazetesi (2007), Haber 1071 Gazetesi (2005), Bulanık Bilican Gazetesi (2006), Murat Haber Gazetesi (2009), Varto Haber Gazetesi (2005), Vartonun Sesi Gazetesi'dir (2006) (Muş Valiliği İl Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü ile görüşme, 10.06.2020).

Yerel Basınının Ekonomik Durumu

Yerel basın, bölgenin ve o bölgede yaşayan bireylerin sorunlarını ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini gündeme taşıyan halkın gözü kulağı olmasının yanında yerel yönetimin de dili olması bakımından (Girgin, 2001: 161) önemli bir basın yayın oranıdır. Bir sokak lambasının yanmaması, çöpçünün geçmemesi, bekçinin gezmemesi, sağlık ocağına doktorun gitmemesi gibi konular ulusal basında yer almamaktadır (Ünal, 1996:1070). Hal böyle olunca yerel basına büyük görev düşmektedir. Ancak bugün yerel basın gerek akademik tartışmalarda gerek güncel tartışmalarda sorunlarıyla gündeme gelmektedir. Bu sorunların başını ise ekonomiden kaynaklanan problemler çekmektedir.

Yerel basın gazetecilik dışında çoğunlukla matbaa işletmeciliği gibi güçsüz bir sermaye ile kurulan işletmelerden oluşmaktadır. Sermaye bakımından yeteri donanıma sahip olmayan yerel basın günün şartlarına uygun bir ilerleme kaydedememektedir. Bu gazetelerin asıl hedefi resmi ilan gelirlerinden pay almaktır. Böylece nitelikten ve öz sermayeden yoksun yerel gazete sayısı giderek artmaktadır (Kınsün, 2019: 64). Atabek'e göre, Türkiye'de yerel gazeteler büyük ekonomik sıkıntı içinde olduğu için teknolojik açıdan kendilerini yenileyememekte, biçimsel ve içerik olarak iyi bir gazete çıkaramamakta, yüksek ücret ödeyemedikleri için yeterince kalifiye eleman çalıştıramamakta, gazetenin dağıtımında ve dolayısıyla tirajını arttırmada ciddi sorunlar yaşamaktadır (2005:52).

Gazeteler finansal açıdan iki ana kaynaktan beslenmektedir. Bunların ilki satıştan elde edilen kazanç; diğeri ise, reklam ve ilan gelirleridir. İlk grubu okuyucular ikinci grubu da reklam verenler etkilemektedir. Ancak gazetelerin gerçek gelir kaynakları ilan ve reklamlardır (Vural, 1999: 157). Yerel gazeteler ilan ve reklam gelirlerine muhtaç olmalarından dolayı tarafsız haber yapmaktan kaçınmaktadırlar. Çünkü kurumlar haklarında olumsuz bir haber yapıldığında ilanlarını kesebilmekte bu durum yerel basının zaten kötü olan ekonomisini iyice çıkmaza sokmaktadır. Tüm bu sebepler yerel basının kaliteli içerik üretmesini de zorlaştırmaktadır. Böylece yaygın basınla rekabet etmesi güçleşmekte; gazete satışları düşmekte ve buna bağlı olarak ilan ve reklam gelirleri de azalmaktadır. Gazetelerin yaşadığı ekonomik sıkıntıların bir kısmı da aslında tüm sektörleri etkileyen genel ekonomik problemlerdir. Reklam vermesi beklenen sektörlerin de benzer sıkıntılar yaşamaları yerel basının ikinci temel gelir kaynağı olan reklam ve ilan gelirlerini olumsuz etkilemektedir. Öz sermayesi bulunmayan, kaliteli içerik üretemeyen ve özel reklam geliri de olmayan bu tür yerel gazeteler, devletin kendilerine

kredi vermesi, makine alımında teşvik sağlanması, resmi ilan gelirlerinin artırılması gibi devletten gelecek desteği beklemektedir (Şeker,2007:74- 75).

Yöntem

Bu çalışmanın amacı, dünyayı sarsan küresel salgınının yerel basını nasıl etkilediğini Muş yerel basını örneğinde sorgulamaktır. Bu amaç kapsamında araştırmanın temel sorusu Küresel salgın Muş yerel basınına nasıl etkilemiştir?, Araştırmanın hipotezi ise, küresel salgın döneminde Muş yerel basını olumsuz etkilenmiştir şeklinde belirlenmiştir. Çalışmanın evreni Muş yerel basını; örnekleme ise, Muş'ta günlük yayın yapan basılı gazeteler (30 Nisan, Muş Ovası, Muş İl, Muş Ekspres, Muş Altınova, Yeni Muş'un Sesi, Muş Manşet, Günaydın Muş) olarak belirlenmiştir. Çalışma kapsamında T.C. Muş Alparslan Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kuruluna, 05.11.2020 tarihinde talepte bulunulmuştur. Kuruldan 26.11. 2020'de Sayı: : E-10879717-050.01.04-13781 ve 13-4 karar numarası ile izin alınmıştır. Belirlenen bu gazetelerin yetkilileri ile derinlemesine mülakat yapılarak pandemi sürecinin yerel basını nasıl etkilediğini onların gözünden ortaya koymaya çalışılmıştır. Çalışmada derinlemesine mülakat tekniğinin belirlenmesinin nedeni yerel basında çalışan yetkililerle birebir ve ayrıntılı bir şekilde görüşülmek istenmesidir.

Muş İl Gazetesi ve Muş Ovası Gazetelerinin sahibinin aynı olmasından dolayı 7 görüşme yapılmıştır. Derinlemesine mülakat, açık uçlu ve keşfetmeye yönelik bir metottur. Görüşmenin temel amacı, kişilerin tutum ve davranışlarının temelinde yatan nedenlere ulaşmaktır (Baş vd., 2008: 111). Böylece araştırmalarda görüşmeci yalnızca belli sorulara cevap aramamakta katılımcının konuyla ilgili paylaşmak istediği kişisel bakış açısını ve anlamlandırma mekanizmasını da sorgulamaya çalışmaktadır. Dolayısıyla mülakat sırasında katılımcılar aktif rol üstlenmektedir. Derinlemesine mülakat; yapılandırılmış, yarı- yapılandırılmış ve yapılandırılmamış olarak üçe ayrılmaktadır. En esnek yapıdaki görüşmeler yapılandırılmamış görüşmelerdir. Yapılandırılmış görüşmeler yazılı bir anketin sözel bir formudur. Yarı- yapılandırılmış görüşmeler ise hem belirgin hem de açık uçlu sorular içererek diğer iki türün bir karışımı olarak ortaya çıkmaktadır (Merriam, 2009: 89). Çalışmada önceden hazırlanmış soru formu ile katılımcılarla görüşülmesi planlanmıştır. Ancak görüşme sırasında yeni sorular da sorulduğu için çalışmada yarı-yapılandırılmış mülakat tekniği benimsenmiştir. Görüşmeler, 15 Haziran – 25 Haziran 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş; katılımcıların izni alınarak görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilmiştir.

Bulgular

Yapılan görüşmeler neticesinde, Muş ilinde günlük yayın yapan gazetelerin koronavirüs sürecinde yaşadığı sıkıntılara yönelik elde edilen veriler kategorileştirilmiştir. Bu kategoriler; Pandemi Sürecinin Muş Yerel Basınına Ekonomik Etkileri, Pandemi Sürecinin Muş Yerel Basını Tirajına Etkisi, Pandemi Döneminde Habere Erişim ve Haber Kaynaklarına Ulaşımında Yaşanılan Güçlükler, Sokağa Çıkma Yasağının Muş Yerel Basınına Etkileri şeklindedir.

Pandemi Sürecinin Muş Yerel Basınına Ekonomik Etkileri

Çalışmanın kuramsal çerçevesinde de değindiğimiz gibi yerel basının tüm sorunlar içerisinde en çok konuşulan/tartışılan sorunu ekonomik kaynaklı sorunlardır. Yerel basının var olan ekonomik sorunları henüz çözülmemişken küresel bir faciaya dönüşen koronavirüs salgınının getirdiği yıkım ise yerel gazeteleri iyice çıkmaza sokmuştur. Muş yerel basını da bu süreçten olumsuz etkilenmiştir. Günlük yayın yapan 8 gazete yetkilileri ile yapılan görüşmelerde ortak görüş yerel basının salgınla birlikte iyice çıkmaza girdiği yönündedir. Bu konuyla ilgili bir basın temsilcisinin görüşleri şöyledir:

Yerel basın Türkiye'nin her yerinde olduğu gibi Muş'ta sıkıntılı durumda. Ekonomik anlamda sıkıntılar yaşadık. Çünkü genel olarak yerel gazetelerin en büyük kazancı ihale ilanlarıdır. Bu süreçte ihaleler iptal edildiği için ekonomik olarak bizi etkiledi. Bu süreçte bizi iyice zor duruma düşürdü. Basın ilan kurumu bu süreçte yedi sayfa çıkan gazetemizi altı sayfaya düşürdü. Reklam gelirlerimiz yok denecek kadar az, bu süreçte de iyice azaldı.

Bir başka basın temsilcisi ise yerel basın gazeteciliğini virüse yakalanan bir hastaya benzeterek şu açıklamalarda bulunmuştur:

Bizler yerel gazete olarak gerek maddi anlamda gerekse diğer konularda ciddi sıkıntılar yaşıyoruz. Pandemi sürecinde gerek resmi ilanların ve gerek reklam gelirlerinin olmaması veya azalması durumu bu olumsuzluğu tetikledi ve yerel gazeteler olarak kapanmanın eşiğine geldik. Günümüzde yerel gazeteler virüse yakalanmış bir hasta gibi sıkıntı içerisinde. Bu süreçte gelirimiz olmadığı gibi tüm giderleri de cebimizden karşılıyoruz. Yerel gazeteler olarak işimizi gururla yaptığımız ve bu mesleğin hastası olduğumuz için yayın yapmak zorunda oluyoruz yoksa bir gelirimiz yoktur.

Bir başka basın temsilcisi de, diğer basın yetkililerinin dediklerine paralel olarak, “Genel olarak yerel gazeteler 3-4 yıldır ekonomik sıkıntı içerisinde. Gerek yerel gazetelerin fazlalığı gerek reklam gelirlerinin olmaması bu süreçte bu durumu tetikledi. Sadece üç aylık kısa çalışma ödeneği aldık. Giderlerimiz gelirlerimizi geçti” demektedir.

Diğer bir basın temsilcisi ise, Muş yerel basınının Basın İlan Kurumu’nun birleşme teşvikini uygulamamasına vurgu yaparak, “Daha önce Basın İlan Kurumu yerel basını birleştirme çalışması yapmıştı. Fakat Muşta uygulanmadığı için pandemi süreci bizi diğer pek çok ile göre daha olumsuz etkiledi” sözleriyle pandemi sürecinde ekonomik açıdan zorlanmalarını Muş yerel basınında Basın İlan Kurumu’nun birleşme teşvikinin uygulanmamasına bağlamaktadır.

Özetle, yerel basın bu süreçte hem özel reklam hem de resmi ilan alamamış böylece ekonomik olarak çıkmaza girmiştir. Şu halde yerel basının herhangi bir olağanüstü durumda ekonomik olarak tedbire ve kendine yetecek öz sermayeye sahip olmadığı söylenebilir. Yerel basın bu sürede tabir-i caizse Basın İlan Kurumu’ndan gelen destekten medet ummuştur. Muş basın yetkilileri, bu sürede Basın İlan Kurumunun desteğinin çok önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bir basın söyledikleri dikkat çekicidir:

Devlette bu süreçte İŞKUR vasıtası ile kısa çalışma ödeneği verdi. Yine sigorta primleri hususunda da yardımcı oldu.30 gün değil 15 gün üzerinden sigorta primleri ödendi. Resmi ilanlardaki düşüşlerden dolayı devlet bu desteği sağladı. Tabi ilanlardaki düşüş sadece bu süreçte değil son birkaç yıldır düşmüş durumda idi. İletişim Başkanlığı ve Basın İlan Kurumunun desteği ile İŞKUR vasıtası ile kısa çalışma ödeneği sağlandı. Bu bizi bir nebze de olsa rahatlattı.

Pandemi sürecinde yaşanan ekonomik sorunun etkilediği kesimlerden biri de şüphesiz yerel basın çalışanlarıdır. Zaten normalde de çalışanların ücretini zorlukla ödeyebilen yerel basın bu dönemde daha da zorlanmıştır. Salgın sürecinde iş akdi fesihlerine yasak getirildiğinden yerel basın yetkilileri bu sürede finansal açıdan sıkıntı yaşamalarına karşın Muş yerel basınında hiçbir gazeteciyi işten çıkarmadıklarını ifade etmişlerdir.

Pandemi Sürecinin Muş Yerel Basın Tirajına Etkisi

Yerel gazetelerin önemli sorunlarından biri de tiraj meselesidir. Ülkede yayınlanan 850’in üzerindeki yerel gazetenin tiraj rakamlarına ulaşmak ulusal gazetelerinkine ulaşmaktan çok daha zordur. Gazetecilerin ağzından toplanan veriler, gazetecilerin kendi deyimleriyle “abartılı” ifadelerdir (Kutlu’dan akt. Yüksel, 2006: 19). Toplumda okuma alışkanlığının yeterli olmamasından dolayı Kocaeli, Bursa, Eskişehir dışındaki yerel basına istenilen düzeyde talep olmamaktadır. Resmi ilan ve reklam gelirlerinde yeteri kadar ekonomik kar elde edemeyen yerel gazeteler, tatmin edici okuyucu sayısına da ulaşamayınca satıştan da umduğunu bulamamaktadır (Gezgin, 2007:193). Türkiye’de koronavirus salgının ilk görüldüğü 11 Mart 2020 tarihinden 15 Nisan 2020 tarihine kadar geçen zaman sürede gazete tirajlarının dörtte biri oranında azaldığı görülmektedir. Ayrıca gazetelerde çalışan haberciler ve matbaa işçileri çalışmalarına risk altında devam etmekte ve reklam geliri ve satışları hızla düşen gazeteler ekonomik güçlüklerle karşı karşıya kalmaktadırlar (Çağlak, 2020: 69). Muş yerel basını temsilcisi satıştan zaten kar elde edemediklerini ancak pandemi sürecinde gazete satışlarının iyice düşüş yaşadığını dile getirmişlerdir. Bu konuda bir basın temsilcisi, “Gazete tirajımızda düşüş yaşandı. Çünkü hem vatandaş dışarı çıkamıyor hem de hastalığa yakalanma korkusu ile gazeteye dokunmak istemiyorlar. Bu durum dolaylı olarak gazete tirajımızın düşmesine sebep oldu. Ancak bizim zorunlu

çıkarmamız gereken sayı vardı bu sayıda herhangi bir değişiklik yapmadık” diyerek pandemi süresinde düşen tiraja vurgu yapmıştır.

Muş yerel basın temsilcileri bu sürede genel olarak basılı gazete tirajı düşmesine karşın internet sayfalarında tıklanma sayısında artış yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bir basın temsilcisi, “Vatandaş bu süreçte evde telefonu interneti ile daha fazla zaman geçirdiği için bizi de takip ettiler ve tıklanma sayımız arttı” demektedir.

Bir başka basın temsilcisi de diğer basın yetkilisinin sözlerine paralel olarak “Gazete tirajımızda düşüş yaşandı. Bu süreçte internet sayfamızda haberlerin tıklanma oranında ciddi anlamda bir artış oldu. Vatandaş internet sayfamızdan ve sosyal medya hesaplarımızdan bizi takip etti ve tıklanma oranımız normal zamana göre yüzde iki yüz arttı” şeklinde yorumlamaktadır.

Bir diğer basın temsilcisinin bu konuda söyledikleri dikkat çekicidir. Diğer basın temsilcilerinin aksine, internet üzerinden de reklam alamadıkları için yayın yapmayı askıya aldıklarını belirtmiştir.

Toparlayacak olursak; Muş yerel basın temsilcileri pandemi döneminde basılı gazete tirajında düşüş yaşanmasına karşın internet sayfalarının tıklanmasında artış yaşandığını dile getirmişlerdir. Ancak bir gazete internet üzerinden dahi yayın yapmadığını belirtmiştir. Bu durum kesilen ilan ve reklamın yerel basını ne derece etkilediğini gözler önüne sermektedir.

Küresel Salgın Döneminde Habere Erişim ve Haber Kaynaklarına Ulaşımında Yaşanılan Güçlükler

Yerel gazeteler, ifadesinden de anlaşılacağı üzere mahallin haberleri değerlendirerek gazetecilik görevini yerine getirmek zorunluluğu olan gazetelerdir. Yöre insanı da gazetesinden bunu bekler. O nedenle de yerel gazete mahallinde meydana gelen olayları en seri şekilde okuyucusuna vermekle yükümlüdür. Ancak bu yükümlülüğünü yerine getirememektedir. Zira, haber kaynakları haber alma imkanları kısıtlıdır (Ünal, 1996: 1068). Tüm dünyayı olduğu gibi Türkiye’yi de etkileyen Covid-19 salgın hastalığı süreci yerel basını habere erişim ve haber kaynaklarına ulaşım noktasında olumsuz olarak etkilemiştir. Muhabirler, gazetecilik mesleğinin saha elemanı ve vitrinidir. Gazeteciler, ses kayıt cihazları, kalem kâğıtlarıyla, fotoğraf makineleriyle, kameralarıyla ve cep telefonlarıyla haberi kovalayan profesyonellerdir. Haberleri basıma ve yayına hazırlayan editoryal ekip muhabirler kadar görünür değildir. Pandemi ile birlikte muhabirler ve editoryal ekip çalışmalarını evden yürütmek zorunda kalmışlardır. Bu konu ile ilgili bir basın temsilcisi, “Zorluklarla karşılaştık. Çünkü bu süreçte kamu kurumları kapalı veya nöbetleşe çalışma esasını uyguluyor, vatandaş hastalıktan dolayı endişeli, etkinlikler ve programlar iptal edildi. Biz de yerel gazete olarak yayın yapma zorunluluğumuz var. Dolayısıyla haber bulma ve habere ulaşma konusunda sıkıntılar yaşadık” demektedir.

Bir başka basın temsilcisi de “Bu süreçte ciddi anlamda habere erişim noktasında zorluklarla karşılaştık. Özellikle sosyal mesafe ve temas konusunda vatandaş tedirgindi. Bu da bizi sıkıntıya düşürdü. Habere çıkarken biz gazeteciler de eldiven ve maske kullanarak hastalığa karşı kendimizi korumaya çalıştık. İnsanlar birbirinden kaçıyor bu da habere erişim konusunda haber bulma konusunda bizi olumsuz olarak etkiledi” şeklinde ifade etmektedir.

Diğer bir basın temsilcisi ise, bu süreçte habere erişim açısından çok zorluk yaşamadıklarına değinerek, “Özellikle muhabir arkadaşlarımız sosyal mesafe noktasında ve salgından uzak durma konusunda kısmi zorluklar yaşasa da biz bu süreçte genel olarak zorlukla karşılaşmadık” sözleri ile diğerlerinin söylediğinin aksine, bu süreçte habere erişim konusunda zorluk yaşamadıklarına dikkat çekmektedir.

Bir diğer basın temsilcisi ise, “Bu süreç dünya düzeninin alışık olmadığı bir süreçti. 20 yıllık gazetecilik hayatım da ilk defa böyle bir süreçle karşı karşıya kaldım. İnsanların evden dışarıya çıkamadığı kamu kurumlarının çalışma konusunda tedbirler aldığı bu sıkıntılı süreçte yerel gazete olarak habere erişim sürecinde doğal olarak zorluklarla karşılaştık” şeklinde ifade etmektedir.

Başka bir basın temsilcisinin ise konu ile ilgili görüşleri şöyledir: “İster istemez zorluklarla karşılaştık. Çünkü hem pandemi hastalığından korunmak hem de hastalık kapmamak için vatandaşların içine girmemek zorunda kaldık, bunun yanı sıra sokağa çıkma kısıtlamaları olduğu için haberle ilgili muhatap bulamıyorduk. Biz gazetecilere sokağa çıkma konusunda kısıtlama olmadı fakat diğer vatandaşlara olduğu için haber bulma konusunda zorluklar yaşadık”.

Görüşmelerden anlaşılacağı üzere yerel basın çalışanları bu sürede habere erişim konusunda sıkıntılar yaşamışlardır. Elbette bu durum gazetede ulusal habere mi yerel habere mi daha fazla yer vermişlerdir sorusunu akla getirmektedir. Bu konuda bir basın temsilcisi “Bu süreç içerisinde daha çok ulusal haberlere yer verdik. Bu süreçte genelde sağlık içerikli uyarı ikaz anlamında haberlere yer vermeye çalıştık. Halkı sağduyuya çağırma adına bu haberleri verdik” demektedir.

Bir başka basın temsilcisi de diğer basın temsilcisinin söylediklerine paralel olarak, “Bu süreç içerisinde daha çok ulusal haberlere yer verdik. Özellikle pandemi süreci ile ilgili haberlerde daha çok ulusal haberleri kullandık. Çünkü herkesi ilgilendiriyordu ve vatandaş haberleri ilgi ile takip ediyordu. Özellikle sağlık bakanlığının, içişleri bakanlığının, iletişim başkanlığının uyarılarını dikkate aldık. Sağlık il müdürlüğünden ise sağlık bakanlığının verdiği bilgileri kullanmaya çalıştık” demektedir.

Konuyla ilgili bir başka basın temsilcisi de, “Kısıtlamalardan dolayı hem insanlar dışarı çıkamıyor hem de tüm etkinlikler iptal edildi bu da yerel basın olarak bizim haber olanaklarımızı azalttı. Bizim de günlük gazete olarak baskı yapma zorunluluğumuz olduğu için bu süreçte yoğun olarak ulusal haberlere yer verdik.” demektedir.

Görüşme yapılan bazı basın temsilcileri ise diğer basın yetkilerinin aksine, “pandemi sürecinde nöbetleşe gazete çıkarılmasından dolayı haberlerde birikme olduğu için genel olarak yerel haberlere yer verdiklerini” ifade etmektedirler.

Bu sürede yaşanan bir diğer zorluk ise haber kaynaklarına ulaşım güçlüğüdür. Bir basın temsilcisinin bu konu hakkında görüşleri şöyledir: “Genel olarak gazetecilerin habere ulaşmaları için farklı kanalları vardı. Teknoloji geliştiği için internet aracılığı ile vatandaşların sosyal paylaşım sitelerinden ve cep telefonumuza gelen ihbarlardan haberlere ulaşmaya çalıştık. Herkes evinde olduğu için bir durumla karşılaştıklarında sosyal medya hesaplarından paylaşımlar yapıyorlar biz de sosyal medya aracılığı ile habere ulaşmaya çalışıyoruz”.

Diğer bir basın temsilcisi ise, “Genel olarak kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları ile görüşerek ileriye dönük düşünceleri ve yapmaya karar verdikleri etkinlikler hakkında görüşerek haber yapmaya çalıştık. Bir nevi masa başı habercilik yaptık” şeklinde dile getirmektedir.

Bazı basın temsilcileri ise diğerlerinin aksine, “Muhabir arkadaşlarımız bu süreçte sahada idi. TV, gazete ve radyo gibi basın yayın organları çalışanlarına bu süreçte yasak yoktu. Bizim işyeri olarak arkadaşlarımıza çıkardığımız görev belgeleri ile rahatlıkla dışarda dolaşıp habere ulaşabiliyorlardı” şeklinde ifade etmektedirler. Bir diğer basın temsilcisi de “Basın mensuplarına sokağa çıkma yasağı uygulanmadığı için bizler sahada daha rahattık ve haber kaynaklarına ulaşmaya çalıştık” demektedir.

Sokağa Çıkma Yasağının Muş Yerel Basınına Etkileri

Saha çalışanı gazeteciler, salgın döneminde ciddi risk grubunda olan bir meslek olarak görülmektedir. Öyle ki pandemi sürecinde Amerika'nın Sesi'nin (VOA), gazeteciler üzerine yaptığı araştırmada dünyanın çeşitli bölgelerinde ve ülkelerinde görev yapan habercilere, “Salgın haberi yaparken karşılaştıkları riskler” sorulmuştur ve araştırma neticesinde, batılı ülkelerden, Asya ve Latin Amerika gibi pek çok ülkede yetkililerin salgını haber akışını ve basın özgürlüğünü kısıtlamak için kullandığı tespit edilmiştir. Ayrıca Ukrayna, Zimbabve ve bazı ülkelerde, karantina ile ilgili haberleri dolayısıyla gazetecilerin fiziksel saldırıya uğradığı belirtilmiştir (Kalafat, 2020). Salgın sürecinde gazetecileri etkileyen bir diğer konu, ulaştıkları haberin doğru olup olmadığı konusudur. Fakat salgın hastalıktan korunmak için zorunlu şartlar dışında haberciler de izole yaşam sürmek zorunda kalmışlardır. Böylece gazeteciler haberin doğruluğunu telefon aracılığıyla kontrol etmeye çalışmışlardır. Ya da kendilerine gelen haberlerle gazetelerini oluşturmuşlardır. Bu açıdan

düşünüldüğünde sokağa çıkma yasağı gazetecileri doğrudan etkilememiş olsa bile, muhataplara ulaşmada sıkıntı yaşamışlardır.

Konu ile ilgili bir basın temsilcisi, “Resmi kurum aracılığı ile haberlerimizin doğruluğunu teyit ettik. Yine telefon gibi iletişim araçları ile de haberlerimizin doğruluğunu teyit ettik” demektedir.

Bir başka basın temsilcisi de “Basın mensuplarına sokağa çıkma yasağı uygulanmadığı için bizler sahada daha rahattık ve haber kaynaklarına ulaşmaya çalıştık” şeklinde ifade etmektedir.

Diğer bir basın temsilcisi ise konuyu,

Sağlıkla ilgili haberlerde resmi kurum aracılığı ile haberlerimizin doğruluğunu teyit ettik. Diğer yerel ve güncel haberlerde zorda olsa mesafe kurallarına dikkat ederek sokakta haberlerimizi bizzat görerek teyit etmeye çalıştık. Biz bu süreçte zorluklarla karşılaşsak da maalesef yayın yapmak için sokağa çıkıp haber bulma zorunluluğumuz var. O yüzden evden çalışmaya pek ayak uyduramadık bu süreçte de rutin olarak dışarda haber yapmaya devam etmek zorunda kaldık. Yasaklarda da çalışmalarını sürdürdük şeklinde değerlendirmektedir.

Bir diğer yerel basın temsilcisi ise “Maalesef öyle bir sektörüz ki halkın içerisinde olmak zorundayız. Evden gazetecilik olmuyor. Olsa bile biz yapamıyoruz çünkü sürekli hareket içinde olduğumuz için bu duruma ayak uydurmak oldukça zor. Kısıtlamalardan dolayı insanlar dışarı çıkamadığı için bu süreçte haberlerimizin doğruluğunu resmi kaynaklardan teyit etmeye çalıştık” demektedir.

Başka bir basın temsilcisi de görüşme yapılan diğer basın yetkililerinin görüşlerine paralel olarak sokağa çıkma yasağının getirdiği zorluklara değinerek şunları aktarmıştır:

Bu süreçte çok fazla eve bağlı kalmadık çünkü her halükarda ofisimize gelip gazetemizi basmak zorunda kalıyorduk. Yerel gazete olarak normal zamanlara göre zor olsa da yine ev dışında çalışarak yayın yapmaya devam ettik. Dışarda çok rahat değildik. Tabi bu süreçte masa başı yayıncılık da yaptık. Gazeteciliğin 5N 1K kuralı varsa bu süreçte 1K kuralı yani kim unsuru hep eksik kaldı. Haberin kaynağının etkenlerinden biri sürekli eksik kalıyordu habere muhatap bulamıyorduk. Bunu kısmen telefonla evde veya ofiste çalışarak bulmaya çalıştık. Haberin muhatabına ulaşarak doğruluğunu teyit etmeye çalıştık. Zaten haberin kaynağına ulaşmadan doğruluğunu teyit etmeden haberi yayınlamak etik değildir biz bu süreçte de bunu yapmaya çalıştık ve doğruluğundan emin olmadığımız haberi yayınlamadık. Pandemiden dolayı sokağa çıkma kısıtlamaları olsa bile telefonla da olsa haber kaynağına ulaşmaya çalıştık.

Görüşmelerden anlaşılacağı üzere yerel basın çalışanları salgın sürecinde haberin doğruluğunu teyit etme konusunda sıkıntılar yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Basın çalışanları bu süreçte daha çok resmi kurumlar aracılığı ile haberlerin doğruluğunu teyit ettiklerini belirtmişlerdir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, Muş yerel basın yetkilileri ile derinlemesine mülakat yapılarak yerel basının pandemi sürecinde yaşadığı sorunları yerel basın yetkililerinin gözünden görmeyi amaçlamıştır. Çalışmada, yerel basının bu sürede ekonomik olarak neler yaşadığı, habere erişim konusundaki güçlükleri ve Muş yerel gazetelerinin tiraj olgusu tartışılmıştır.

Yapılan görüşmeler ışığında yerel basının zaten çıkmazda olan ekonomisinin giderek kötüleştiği tespit edilmiştir. Bu sürede diğer ticari işletmelerin kapalı olması, ihalelerin durdurulması gibi sebeplerden dolayı yerel basın bu sürede özel reklam ve resmi ilan desteği alamamıştır. Görüşme yapılan yerel basın yetkilileri Muş yerel basınına birleşme teşviki uygulanmadığı için diğer pek çok ildeki yerel basına göre ekonomik olarak daha zor durumda olduğunu beyan etmişlerdir. Dolayısıyla bu sürede Muş yerel basınının tek kaynağı Basın İlan Kurumu’ndan gelen destekler olmuştur. Yapılan görüşmelerden çıkan bir diğer sonuç ise, gazetelerin salgın hastalıktan kaynaklı tirajlarında yaşadığı düşüştür. Zira, insanlar bu sürede hastalıktan korunma adına dışarı çıkmamışlar ayrıca gazetelere temas etmek

istememişlerdir. Bu durum basılı gazete tirajlarını olumsuz etkilemiştir. Ancak bu süreçte internet sitelerinde tıklanma açısından artış olduğu gözlemlenmiştir. Yerel basın işletmeleri bu sürede internet üzerinden de reklam ve ilan geliri alamadıkları için söz konusu artışın ekonomik açıdan bir karı olmamıştır. Öyle ki, bazı yerel basın işletmeleri bu sürede internet yayını da askıya aldıklarını dile getirmiştir.

Sahada çalışan gazeteciler için her zaman bir risk bulunmaktadır. Gazeteci haber yaparken bir anda haberin konusu olabilmektedir. Pandemi sürecinde de haber peşinde koşan gazetecilerin hayatının büyük riskler barındırdığı söylenebilir. Zira gazeteciler herhangi bir koruyucu ekipmanları olmadan büyük kalabalıklar içinde haber yapmaya çalışmaktadır. Muş yerel basını üzerinde yaptığımız bu çalışmada pandeminin habere erişim ve haber kaynaklarına ulaşımı da olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir. Gazeteciler bu sürede saha çalışmalarında muhatap bulamamış, haberin doğruluğunu teyit etme konusunda güçlük çekmişlerdir. Çünkü bu sürede kamu kurumları dahi nöbetleşe sistem ve esnek çalışma sistemini benimsemişlerdir. Kendileri sokağa çıkıyor olsalar bile haber bulmada sıkıntı yaşamışlardır. Dolayısıyla yerel basın yetkilileri bu sürede genellikle ulusal haberlere yer verdiklerini belirtmişler ve bu haberlerin özellikle sağlık haberlerinden oluştuğunu söylemişlerdir. Ancak az da olsa bazı yerel basın kuruluşları nöbetleşe gazete yayımlanmasından dolayı haberlerde birikme yaşandığı için yerel haberlere daha fazla ağırlık verdiklerini dile getirmişlerdir.

Özetle, Muş yerel basınının pandemi sürecinde ekonomik ve habere erişim açısından zorlu bir süreç geçirdiği görülmüştür. Bu sürede devletin kısa çalışma ödeneği, dönüşümlü yayın yapma gibi imkânlar sunduğu ancak bu desteğin yetersiz kaldığı ve Muş ilindeki yerel gazetelerin kapanma ile karşı karşıya kaldıkları gözlemlenmiştir. Dolayısıyla yerel basının olağanüstü durumlara karşı bir hazırlığının olmadığı kendi öz sermayesinin yetersiz kaldığı ve bu sürece de hazırlıksız yakalandıkları görülmüştür. Araştırmadan çıkan sonuçlardan da görüldüğü gibi araştırmanın hipotezi bulgularla desteklenerek kanıtlanmıştır. Çıkan sonuçlar doğrultusunda şu öneriler sıralanabilir:

-Muş yerel basını diğer pek çok ilde olduğu gibi birleşmeye gitmelidir. Bu durum bir nebze de olsa Muş yerel basınının ekonomik açıdan rahatlatacağı düşünülmektedir.

-Yerel basınının olağanüstü durumlara karşı tedbirli olması, kendi öz sermayesini yükseltmesi gerekmektedir. Yerel basın yalnızca devletten gelecek desteğe muhtaç olmamalı. Bu konuda kendine başka kaynaklar da bulmalıdır.

-Devletin yerel basını güçlendirici, geliştirici adımlar atması ve özellikle olağanüstü durumlarda daha fazla destek sunması gerekmektedir.

- Yerel basın bulunduğu ilin sorunlarını dile getirme adına yerel haberlere daha çok yer vermelidir. Özellikle böylesi bir olağanüstü dönemde buna daha çok dikkat etmelidir.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Araştırmacıların katkı oranı beyanı / Contribution rate statement of researchers: Birinci yazar /First author % 60, İkinci yazar/Second author % 40

2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).

Kaynakça

Atabek, N. (2005). Yerel Basın ve Yerel Demokrasi. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 0(22), 47- 54.

Aydeniz, H. (2007). Tarihsel ve Literal Açısından Yerel Gazetecilik. S. Gezgin (Ed.), Türkiye’de Yerel Basın içinde (s. 1- 27). İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.

- Baş, T. & Usta, Y. & Uyar, E. Ö. (2008). Derinlemesine Görüşme. T. Baş & U. Aktutan (Ed.), Nitel Araştırma Yöntemleri içinde (s.111- 117). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çağlak, E. (2020). Pandemi ve Gazetecilik. Doç. Dr. Alper Sağlık (Ed). Pandemi İnsan içinde (ss. 64-76) Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları.
- Faraç, M. (1999). Türkiye'deki Yerel Basın Hakkında Genel Bilgi. Türkiye ve Almanya'da Yerel Gazetecilik. Ankara: Konrad Adenauer Vakfı Yayınları.
- Gezgin, S. (2007). Türkiye'de Yerel Basın. S. Gezgin (Ed.), Türkiye'de Yerel Basın içinde (s. 177-196). İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Girgin, A. (2001). Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik. Ankara: İnkılâp Kitabevi.
- Girgin, A. (2007). Türkiye'de Yerel Basın. S. Gezgin (Ed.), Türkiye'de Yerel Basın içinde (s. 243-260). İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Haytaoğlu, E. (2010). Denizli Basın Tarihi (1909-2009). Denizli: Pamukkale Üniversitesi Yayınları.
- Kabacalı, A. (2000). Başlangıcından Günümüze Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Kalafat, H. (2020). Pandemi Sırasında ve Sonrasında Gazetecilik: "Bazı gazeteciler karantınayı engel olmaktan çıkardı". (Erişim: 20.02. 2021). <https://www.mlsaturkey.com/tr/pandemi-sirasinda-ve-sonrasinda-gazetecilik-bazi-gazeteciler-karantinayi-engel-olmaktan-cikardi/>
- Kılıç, R. (2019). Türkiye'de Yerel Basının Ekonomik Yapısı ve Diyarbakır Yerel Gazeteleri Örneği (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kınsün, S. (2019). Türkiye'de Yerel Basının Gelişimi, Sorunları ve Geleceğine Yönelik Öngörüler Bingöl Yerel Basın Örneği. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Koloğlu, O. (1993). Türk Basını: Kuvay-i Milliye'den Günümüze- 70. Yılında Cumhuriyet Basını. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Koloğlu, O. (2006). Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi. İstanbul: Pozitif Yayıncılık.
- Koyukan, B. R. (1995). Anadolu Basını Hakkında İstatistikî Gözlemler. Kebikeç Dergisi, (2), 165- 172.
- Kurşun, A. K. (2007). Yerel Basının Yerel Siyasi Katılıma Etkisi. S. Gezgin (Ed.), Türkiye'de Yerel Basın içinde (s. 375- 383). İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Merriam, S. (2009). Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation. San Fransisko: CA: Josey- Bass.
- Şeker, M. (2007). Tekniği, İçeriği, Çalışan Profili, Haber Kaynakları, Ekonomi Politikası, Gücü ve Sorunlarıyla Yerel Gazeteler. Konya: Tablet Yayınları.
- TTK (1953). Türkiye Bibliyografyası. Ankara: TTK Yayınları.
- Uçak, O. & Erkal, A. (2019). Osmanlı'dan Günümüze Yerel Basının Gelişim Süreci. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 12 (1), 92- 122.
- Ünal, Ş. (1996). Yerel Basın ve Sorunları. Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı II, (12), 1068- 1072.
- Vural, A. M. (1999). Yerel Basın ve Kamuoyu. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları.
- Yuca, İ. S. (2016). Cumhuriyet Döneminde Muş'ta Basın Hayatı (1923-1960). Jasss, (43), 201- 220.
- Yücel, S. (1999). Yerel Basın. K. Alemdar (Ed.), Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar içinde (175-190). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Yüksel, E. (2006). Eskişehir Basını Neden Tiraj Kazanıyor?, Selçuk İletişim, 4 (2), 18- 29.

Extended Abstract

When talking about the problems of the local press, the first thing that comes to mind is undoubtedly economic problems. These economic problems have many different dimensions such as advertisement, official advertisement revenues, paper and printing expenses. These multidimensional economic problems are among the ongoing problems of the local press for years. With the coronavirus epidemic that started in Wuhan, China in December 2019 and then spread all over the world, these problems are thought to drag the local press into a serious bottleneck. In Turkey, the first case was reported in March 2020, and then a pandemic was declared. The pandemic process has negatively affected many sectors economically. The purpose of this research is to question how the global epidemic that shook the world affected the local press in the sample of Muş. For this purpose, the main question of the research is how did the global epidemic affect the local press in Muş? The research hypothesis is that during the global epidemic, the local press in Muş was adversely affected. The universe of the research Muş local press; The sample was determined as the newspapers (30 Nisan, Muş Ovası, Muş İl, Muş Ekspres, Muş Altınova, Yeni Muş'un Sesi, Muş Manşet, Günaydın Muş) broadcasting daily in Muş. The population of the research Muş local press; the sample was determined as the newspapers broadcasting daily in Muş. Through in-depth interviews with the officials of these newspapers, it was tried to reveal how the pandemic process affected the local press through their eyes. The economic experiences of the local press during this period, the difficulties in accessing the news, and the circulation phenomenon of Muş local newspapers were discussed. Since the owners of "Muş Province Newspaper (Muş İl Gazetesi)" and "Muş Plain Newspaper (Muş Ovası Gazetesi)" are the same, 7 meetings were held. The in-depth interview is an open-ended and exploratory method. The main purpose of the interview is to reach the underlying reasons for people's attitudes and behaviors (Baş et al., 2008: 111). Thus, in the research, the interviewer not only seeks answers to certain questions but also tries to question the personal perspective and interpretation mechanism that the participant wants to share on the subject. Therefore, the participants take an active role during the interview. In-depth interview is divided into structured, semi-structured, and unstructured. The most flexible conversations are unstructured. Structured interviews are an oral form of a written questionnaire. Semi-structured interviews, on the other hand, emerge as a mixture of the other two types, with both explicit and open-ended questions (Merriam, 2009: 89). In the research, it was planned to interview the participants with a pre-prepared questionnaire. However, as new questions were also asked during the interview, the semi-structured interview technique was adopted in the research. The interviews were held between 15 June - 25 June 2020. With the permission of the participants, the interviews were recorded on a tape recorder. In the light of the interviews, it was determined that the economy of the local press, which was already in a stalemate, was gradually sinking. During this period, due to reasons such as other commercial enterprises being closed and tenders were suspended, the local media could not receive special advertisement and official advertisement support during this period. Local media officials interviewed declared that the Muş local press is in a more difficult position in terms of the economy compared to the local press in many other provinces, as there is no incentive for the merger. Therefore, the only source of the local press in Muş during this period was the support from the Press Advertisement Institution. Another result of the interviews is the decrease experienced in the circulation of newspapers due to epidemic diseases. Because people did not go out in the name of protection from the disease and did not want to contact newspapers during this period. This situation had a negative impact on printed newspaper circulation. However, in this process, it has been observed that there has been an increase in clicks on websites. Since the local press companies could not receive advertising and advertisement revenue over the internet during this period, this increase did not have an economic profit. So much so that some local media outlets stated that they also suspended internet broadcasts during this period. There is always a risk for journalists working in the field. When a journalist is reporting, he/she can be the subject of the news in an instant. It can be said that the lives of journalists who pursue news during the pandemic process carry great risks. Journalists try to report in large crowds without any protective equipment. In the research we conducted on the Muş local press, it was determined that the pandemic also negatively affected access to news and access to news sources. During this period, journalists could not find an interlocutor in field studies and had difficulties in confirming the accuracy of the news. Because during this period, even public institutions adopted the system and flexible working system in turn. Even though they were going out, they had trouble finding news. Therefore, local press officials stated that they generally covered national news during this period and stated that news was specially composed of health news. However, some local media organizations stated that they give more weight to local news as the news has accumulated due to the publication of newspapers in turns. In summary, it has been observed that the local press in Muş has gone through a difficult period in terms of economy and access to the news during the pandemic process. During this period, the state provided opportunities such as a short-time working allowance and rotating publication. However, it was observed that this support was insufficient and local newspapers in Muş province faced closure. Therefore, it was observed that the local press was not prepared for extraordinary situations, their capital was insufficient and they were caught off guard for this process. As can be seen from the results of the research, the hypothesis of the research has been proven by supporting the findings.